

Místo výzkumu v hledání priorit pro Českou republiku

(kritická reflexe a cesty řešení)

prof. PhDr. Martin Potůček

Osnova

1. Problémový kontext, vymezení situace
Typy prognostických úloh
2. Čím disponujeme
Prognózování vývoje vědy
Souhrné prognózování vývoje společnosti
Prognózování možností uplatnění vědeckých poznatků v životě společnosti
3. Jak dále?
Přehled aktuálního stavu a budoucích potřeb VaV

1. Problémový kontext, vymezení situace

"Postup v dosahování cílů, ať už ekonomických nebo sociálních, může být podporován zpracováním dlouhodobých souhrnných vizí a strategií. Jen tak je možné identifikovat politiky, které je potřeba realizovat již nyní, aby bylo možno dosahovat budoucích cílů. Tvorba takových vizí by neměla být omezena na vládu; měla by zahrnovat celou plejádu společenských aktérů včetně podnikatelského sektoru, odborů, sdružení spotřebitelů a dalších nevládních organizací. Vedle samotného zlepšování kvality dlouhodobých vizí a strategií je tomuto procesu vlastní komunikace, usnadňující vytváření národního konsensu v obtížném politickém rozhodování." (Závěrečná deklarace... 2002)

2. Čím disponujeme

- prognózování vývoje vědy
- souhrné prognózování vývoje společnosti
- prognózování možností uplatnění vědeckých poznatků v životě společnosti

Prognózování vývoje vědy

- v ČR neexistuje pracoviště, které by se systematicky a průřezově zabývalo analýzou a prognózováním vývoje vědy
- veškeré programové úsilí na tomto poli tak naráží na zásadní problém - **absenci hodnověrných výchozích informací**

Souhrnné prognózování vývoje společnosti

Vize rozvoje České republiky do roku 2015 (2001)

- identifikace nejdůležitějších vývojových trendů, rizik a šancí v oblasti podmínek rozvoje výzkumu a vývoje

Průvodce krajinou priorit České republiky (2002)

- tři prioritní problémy:
 1. *Nepřípravenost oblasti výzkumu a vývoje na měnící se úlohy a postavení výzkumu a vývoje ve společnosti*
 2. *Nedostatky v organizaci a řízení výzkumu a vývoje*
 3. *Deficity ve financování výzkumu a vývoje*
- *strategická koncepce výzkumu a vývoje jako produktivních složek společnosti a ekonomiky a generátorů inovací*

Prognózození možností uplatnění vědeckých poznatků v životě společnosti

Maďarsko

- obecné hodnocení problémů a perspektiv společenské a ekonomické transformace
- globální cíl (sociálně, ekonomicky a ekologicky udržitelný rozvoj)
- základní cílové funkce (identifikace nových tržních a technologických příležitostí, dosažení dlouhodobé konkurenceschopnosti a zlepšení kvality života)
- šest situačně specifických cílů
- tři makro-vize společenského vývoje (podstatné globální strukturální změny, změny nižšího řádu s aktivní národní strategií a změny nižšího řádu bez takové strategie - "plutí po proudu").

3. Jak dále

Vybudování výzkumné základny pro:

- soustavnou analýzu stavu výzkumu a vývoje
- zkoumání možností a cest podpory výzkumu a vývoje

Vytvoření poznávacích předpokladů pro prognózování VaV, které by bylo:

- metodologicky poučené (tzn. užívající široké palety prognostických metod),
- obsahově adekvátní (ve smyslu řešení úlohy třetího typu),
- praxi řízení pomáhající (to znamená nabízející priority).

Přehled aktuálního stavu a budoucích potřeb VaV

Problémové oblasti	Návrhy řešení
Početní a kvalitativní zajištění státní správy VaV je nedostatečné. Taktéž management samotných institucí VaV není dostatečně kompetentní.	<ul style="list-style-type: none">- Zvýšit počty a kompetence pracovníků odpovídajících za danou oblast, především na MŠMT.- Založit specializované studijní programy a moduly pro výuku řízení a financování VaV.
Mezinárodní reprezentace ČR ve VaV a řízení mezinárodní spolupráce jsou nekoordinované a mají tudíž i nižší účinnost.	<ul style="list-style-type: none">- Vypracovat systém koordinující činnosti různých institucí na daném poli, včetně odpovídajícího informačního systému.
Finanční podpora VaV ze státního rozpočtu dlouhodobě a výrazně zaostává za nároky přítomnosti a budoucnosti.	<ul style="list-style-type: none">- Při sestavování a schvalování střednědobého výhledu pracovat se samostatnou strukturovanou položkou na VaV a plně zde uplatnit minulé sliby vlád i požadavky EU.- Při sestavování státního rozpočtu na běžný rok učinit z celkové částky na VaV závazný, samostatný a "nepodkročitelný" parametr.- Předložit návrh na zavedení nepřímých nástrojů podpory VaV

Problémové oblasti	Návrhy řešení
Nedostatečná veřejná podpora inovacím.	- Ustavit Agenturu pro aplikovaný výzkum.
Existující model řízení VaV na úrovni ústřední státní správy nespĺňuje nároky na něj kladené	<ul style="list-style-type: none"> - Dosáhnout lepší koordinace mezi MŠMT, RVV, MPO a úsekem pana mpř. vlády pro lidské zdroje P. Mareše. - Na MŠMT ustavit funkci náměstka odpovědného pouze za VaV a posílit početně i kompetenčně jeho úsek. - Zkvalitnit řízení VaV na jednotlivých resortech v kontextu přijetí generického modelu centrálních orgánů státní správy. - Zvýšit podíl řízení a financování VaV prostřednictvím programů. - Stabilizovat systém řízení VaV přijetím modelu lépe odpovídajícího rostoucímu významu VaV v životě země (v pevné vazbě na vysokoškolské vzdělávání a podporu inovací)

Zdroj: Průběh a výsledky (2002)

Dosud schází politická priorita pro účinné a rychlé prosazování konceptu společnosti vědění do společenské praxe.

Kontakt

Centrum pro sociální a ekonomické strategie UK FSV

<http://vize-cr.fsv.cuni.cz>

Martin Potůček

potucek@mbox.fsv.cuni.cz

Literatura

- *Průběh a výsledky výjezdního pracovního jednání k problematice státní správy ve výzkumu a vývoji. Zápis z jednání, RVV ve spolupráci s MŠMT a dalšími institucemi, Nebřich u Slapské přehrady, 7. a 8. 11. 2002*
- *Průvodce krajinou priorit pro Českou republiku. Praha, Gutenberg 2002. 686 s. ISBN 80-86349-03-3.*
- *Vize rozvoje České republiky do roku 2015. Praha, Gutenberg 2001. 245 s. ISBN 80-86349-02-0.*
- *Závěrečná deklarace Mezinárodního fóra o národních vizích a strategiích. Soul 2002. Český překlad: Praha, CESES 2002. 2 s.*